

‘Steeds moeilijker om mensen te vinden’

Het ondernemingspensioenfonds van de Nederlandse vestiging van de Franse oliemaatschappij Total is druk bezig met de toekomst. Het fonds gaat haar vermogensbeheer mogelijk fiduciair uitbesteden vanwege een gebrek aan mankracht. Daarnaast richt het zich met zes andere pensioenfonds op een gezamenlijke visitatiecommissie. Met deze aandacht voor zowel uitbesteding als samenwerking staat het pensioenfonds model voor de huidige trends in de Nederlandse pensioenwereld.

door: Gabor Mooij

Het middelgrote ondernemingspensioenfonds van Total heeft een Collectieve Defined Contribution (CDC)-regeling. Deze geldt zowel voor de distributiepoot van Total in Voorburg als de Total Raffinaderij in Vlissingen. “Er is destijds gekozen voor CDC, omdat het duidelijkheid biedt”, vertelt Wim de Veij, voorzitter van het bestuur van het Total pensioenfonds. “De werkgevers weten waar ze aan toe zijn, omdat ze een vaste pensioenpremie betalen. Voor de accountants geeft het duidelijkheid over de financiële verplichtingen van de sponsor. Het collectieve karakter van onze regeling betekent dat iedereen dezelfde gemiddelde premie betaalt en dat het geld in één grote pot gaat, waaruit we beleggen.”

Nadeel van Defined Contribution is dat de deelnemer geen zekerheid heeft over het uiteindelijke van het pensioen. Volgens De Veij geldt dit echter ook voor Defined Benefit (DB). “We benadrukken richting deelnemers dat er ook bij Defined Benefit (DB) een kans is dat een deelnemer het te verwachten pensioen niet krijgt. Bijvoorbeeld omdat een pensioenfonds een te lage dekkingsgraad heeft of omdat de sponsor niet meer kan bijdragen.”

Eindloonniveau

Meestal indexeert het Total pensioenfonds volledig op basis van prijsinflatie. In 2004 moest het pensioenfonds een keer gedeeltelijk indexeren. “Het ging om 86 procent in plaats van de volle 100 procent.”, aldus De Veij.

“Het is onze ambitie om met CDC en indexatie hetzelfde pensioenniveau bereiken als bij een eindloonregeling”, stelt de voorzitter. Hij legt uit hoe de indexatie werkt bij de CDC-regeling van Total. “We indexeren de uitkering van de gepensioneerden en de pensioenaanspraken van de gewezen deelnemers. Wat de actieve deelnemers betreft, werken salarisstijgingen automatisch door in de pensioenopbouw. Bij een hoger salaris stijgt ook de premie, omdat dat een vast percentage van het loon is.”

Wederzijdse visitatie

Het Total pensioenfonds bewandelt een speciale route voor het oprichten van de visitatiecommissie. “Dat doen we samen met zes andere pensioenfonds van vergelijkbare grootte uit Zeeland en Zuid-Holland. We willen een systeem opzetten van wederzijdse visitatie. Bestuursleden van andere pensioenfonds fungeren dan als leden voor de visitatiecommissie. Dit is wettelijk toegestaan. Het lijkt misschien elkaar de hand boven het hoofd houden, maar leden van visitatiecommissies zijn sowieso altijd mensen uit de pensioenwereld. Op deze manier halen we ook up-to-date kennis en ervaring binnen.” De samenwerking heeft nog een positief effect. “We zijn met die fonds ook andere ervaringen gaan uitwisselen.

Vanwege de visitatiecommissie moet het pensioenfonds ook vaart zetten achter het oprichten van een verantwoordingsorgaan. “Dat orgaan moet namelijk de aanpak met betrekking tot de visitatiecommissie goedkeuren.” Sinds 2000 heeft het pensioenfonds al een deelnemersraad.

De Veij heeft weinig moeite met drie verschillende organen voor het interne toezicht. “Negatief is dat het extra tijd kost, maar over het algemeen sta ik er positief tegenover. Het helpt je om zaken beter te bekijken en het is goed voor je bewustwording wat besturen betreft. Ook voor de deelnemers en de gepensioneerden is het goed te weten dat derden meekijken.”

Correlatie

Het beleggingsrendement van het Total pensioenfonds is bovengemiddeld. Het was 8,4 procent in 2007, 11 procent in 2006 en ruim 15 procent in 2005. “Onze hoge rendementen danken we onder

andere aan onze beleggingen in China, waarmee we in december 2005 begonnen. Dat was voordat daar een koersexplosie plaatsvond. Daarnaast hebben we veel profijt van de beleggingen in alternatives.”

De beleggingsportefeuille bestaat voor 55 procent uit zakelijke waarden in de vorm van aandelen en onroerend goedfondsen. Vastrentende waarden, met name obligaties en wat contanten, vormen de resterende 45 procent. “We hebben voor een beleggingsmix gekozen die zo weinig mogelijk correleert. Dat wil zeggen dat als één type belegging het slecht doet, de kans gering is dat andere beleggingen het ook slecht doen. Zo beheersen we het risico.”

Alternatieve beleggingen maken zo'n 5 procent van het totale beleggingspakket uit. Een belangrijk onderdeel ervan is private equity. “Ten eerste zijn we aandeelhouder in een stedenfonds in Amsterdam. Verder bezitten we naast een aantal banken aandelen in enkele panden op Schiphol. We zitten overigens niet in private equity die zich bezig houdt met bedrijfsovernames.” Naast de private equity belegt het fonds in de alternatives metalen en andere grondstoffen, water en infrastructuur. Ook heeft het beleggingen in zowel conventionele als alternatieve energie. “Dat past bij Total, als energiebedrijf.”

Zelf beleggen

Het beleggen gebeurt nog geheel in eigen beheer. “Daarvoor hebben we ten eerste een beleggingscommissie met drie leden, waarvan ik ook voorzitter ben. Verder heeft ons pensioenbureau een vermogensbeheerder in dienst. In aanvulling hierop kunnen we terugvallen op een adviseur die in dienst is van de raffinaderij en op een externe investment-consultant. Het beleggen hebben we nooit uitbesteed, omdat het zelf beleggen, zeker de laatste jaren, altijd goed ging.”

Toch gaat het pensioenfonds het vermogensbeheer mogelijk uitbesteden in de vorm van fiduciair beheer. Dit is een type beheer waarbij het pensioenfonds alle beleggingstaken aan één externe partij toevertrouwt. “Dit speelt puur vanwege de beschikbare mankracht. Zo gaat onze huidige vermogensbeheerder binnenkort met pensioen. Dit jaar beslissen we over het fiduciair beheer. Het gaat dan eventueel volgend jaar van start.”

Renteswaps

Het nFTK dat pensioenfondsen verplicht de pensioenverplichtingen te waarderen volgens de marktwaarde, confronteert pensioenfondsen met een renterisico. Dit houdt in dat hoe lager de kapitaalmarktrente is hoe hoger de contante waarde van de pensioenverplichtingen is. Pensioenfondsen kunnen dit risico afdekken door voor een aanzienlijk deel te beleggen in langlopende obligaties. Bij een daling van de rente stijgt de waarde van deze obligaties relatief veel en hiermee compenseert een pensioenfonds de waardestijging van de verplichtingen. Een andere manier om het renterisico af te zwakken is het gebruiken van renteswaps. Het Total pensioenfonds heeft voor deze methode gekozen. De Veij: “Bij de renteswaps sluiten we een transactie met bijvoorbeeld een bank waarbij we vaste rentelasten ruilen voor variabele rentelasten. Hierdoor gaan we meer variabele rente betalen in plaats van vaste rente, maar ontvangen we meer vaste rente in plaats van variabele rente. Dit heeft hetzelfde effect als langlopende obligaties. Bij een rentedaling hoef je minder variabele rente te betalen, terwijl je nog wel dezelfde vaste rente ontvangt. De renteswaps moeten zorgen voor een gemiddelde looptijd van zeven jaar voor onze beleggingsportefeuille.”

Eigen mensen

Als grootste probleem ervaart het pensioenfonds van de Franse oliemaatschappij het vinden van voldoende geschikte bestuurders. “De vijver waaruit we moeten vissen is klein. Mensen moeten de ingewikkelde materie aankunnen en daarnaast hun vrije tijd eraan willen besteden. Ze worden niet betaald, behalve dan dat ze vergaderen tijdens werktijd. Het wordt steeds moeilijker om mensen te vinden. Dit betekent dat we steeds meer zullen uitbesteden.”

Eigenlijk zou De Veij liever zoveel mogelijk in eigen beheer doen. “Als je je taken zoveel mogelijk met eigen mensen uitvoert dan heb je betrokkenheid en kun je op maat werken. Dit betekent onder meer dat je beter en sneller dan een externe partij kunt inschatten welk risico gepast is bij je beleggingen. Een externe partij zal snel aan de onderkant van de bandbreedte van het beleggingsrisico gaan zitten, omdat ze beleggen met het geld van een ander. Wij beleggen met ons eigen geld. Het is daarom bij uitbesteding belangrijk dat de consultant net zo denkt als dat wij denken.”

De Veij is zich er van bewust dat uitbesteding niet wil zeggen dat het bestuur geen werk meer heeft. “Je blijft als bestuur eindverantwoordelijk. Dat betekent dat kennis bij het bestuur moet blijven.”

Schaalvergroting

Volgens De Veij ligt een verdergaande schaalvergroting in pensioenland niet zonder meer voor de hand. "Grotere pensioenfondsen zijn goedkoper, maar kleine pensioenfondsen zijn wendbaarder. Ze kunnen daardoor sneller mogelijkheden benutten. We kunnen met onze beleggingscommissie vrij snel beslissen om een bedrag van bijvoorbeeld vijf miljoen in een bepaalde belegging te stoppen. Dat blijkt ook wel, want we hebben als klein fonds rendementen behaalt waar grotere fondsen alleen maar van kunnen dromen. Nadeel is dat we soms relatief kleine bedragen willen beleggen, maar dat de ondergrens voor het te beleggen bedrag dan te hoog ligt."

Hij meent dat een fusie met andere fondsen heel moeilijk is. "Pensioenfondsen hebben hun eigen karakter en beleggingsbeleid. Het zou voor ons bijvoorbeeld moeilijk worden om samen te gaan met een pensioenfonds met een conservatief beleggingsbeleid. Daarnaast zou het lastig zijn om de verschillende regelingen in elkaar te passen, vooropgesteld dat dit wettelijk zou zijn toegestaan. Een administratieve samenwerking via bijvoorbeeld één pensioenbureau is een meer voor de hand liggende optie. Daarnaast kan je bijvoorbeeld 'poolen' met bepaalde beleggingen. We zijn nog druk aan het discussiëren hoe we in de toekomst verdergaan."

Wal-Mart

Een ander item op de actielijst van het ondernemingspensioenfonds is verantwoord beleggen. "We willen nog dit jaar kijken in welke fondsen we wel en niet beleggen. Daarvoor moet je bepalen waar de grens ligt. Als je alles wat enigszins dubieus zou kunnen zijn uit je beleggingen verwijdert, houd je heel weinig beleggingsopties over. Ik vind het overdreven dat er pensioenfondsen zijn die bijvoorbeeld niet meer in Wal-Mart beleggen. Verder zijn er grenzen aan wat je kunt nagaan. Eén beleggingsfonds zit vaak al in honderden bedrijven. We hebben niet de mankracht om al die bedrijven te beoordelen op eventuele onverantwoorde praktijken. Daarom willen we algemene criteria toepassen, zoals die bijvoorbeeld te vinden zijn op een lijst van de Verenigde Naties."

Meer consultants

Als voortgaande uitdaging voor de toekomst ziet De Veij het bepalen van het risicobudget. "Het gaat er om dat je bepaalt in welke beleggingen je hoeveel geld stopt. Je verdeelt de risico's over de verschillende categorieën en je moet zorgen dat je onder je totale risicolimiet blijft."

Zijn ideaalbeeld voor het Total pensioenfonds over tien jaar is dat het nog steeds het huidige beleggingsrendement behaalt van ongeveer tien procent. "Daarnaast zou het positief zijn als ons pensioenbureau in de toekomst meer back-up heeft. Dat betekent dat als iemand ziek wordt, zijn taken snel worden overgenomen door iemand van een ander pensioenfonds of een extern kantoor. Ik zou het verder goed vinden dat over tien jaar nog steeds eigen enthousiaste mensen de drijvende kracht van ons pensioenfonds vormen. Belangrijk is ook dat dat jongere mensen zijn. Die kijken vaak toch wat anders aan tegen bijvoorbeeld beleggingen en zijn meer op nieuwe ontwikkelingen gericht. Ik denk echter dat het onvermijdelijk is dat we in de toekomst meer met consultants te maken zullen hebben."

Het Total Pensioenfonds Nederland kent 275 gepensioneerden, 660 deelnemers en 260 gewezen deelnemers. Het belegd vermogen bedraagt 265 miljoen euro. De dekkingsgraad in 2007 bedroeg 150 procent.
--